

ULUSLARARASI GÖÇÜN EĞİTİM VE OKUL YÖNETİMİNE YANSIMALARI

REFLECTIONS OF INTERNETIONAL MIGRATION ON EDUCATION AND SCHOOL ADMINISTRATION

Murat TAŞDAN¹

ÖZ: Göç, ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, teknolojik, çevresel veya bireysel faktörlere bağlı olarak insanların yer ve mekân değiştirmesi biçiminde tanımlanabilir. Göç, daha çok coğrafi değişiklik üzerinde nitelendirilse de siyaset, ekonomi ve kültür gibi kapsamlı beşerî alanlarla da ilişkili sosyal bir olgudur. Kitlesel göç akışlarının eğitim sistemleri üzerindeki etkisine yönelik az sayıda çalışma yapılmış olmasına rağmen, bu karmaşık gerçeklik araştırma alanına yeterince yansımamıştır. Bu çalışmada eğitim ve eğitim yönetimi alanında yeterince incelenmemiş olan uluslararası göç konusu alanyazına dayalı olarak incelenmiştir. Bu çalışmada, uluslararası göç kavramının tanımı, uluslararası göçün niteliği ve ortaya çıkışı ile uluslararası göçün eğitim ve okul yönetimine olası etkileri ele alınmıştır. Okul yöneticilerinin, göçmenler ile mülteciler için eşitlikçi ve adil bir eğitimin sağlanmasında önemli rolü bulunmaktadır. Okul yöneticileri, göçmen çocukların eğitiminde, öğrenciler ve diğer okul çalışanları için okul örgütünün lideridirler. Ayrıca, okul yöneticileri pedagojik alanın yönlendirilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunurlar. Mevcut eğitim liderliği modelleri göçmenlerin ve mültecilerin benzersiz ihtiyaçlarını ve deneyimlerini ele almak için yetersiz kalmaktadır. Göç sonrası aşamada, okul yöneticilerinin okulun işleyişini organize etmede önemli bir rolü bulunmaktadır. Ülkeler, eğitim sistemlerinde ve yönetimlerinde eğitim programlarının tasarlanması, sınıf içinde yeni yaklaşımların desteklenmesi, içeriğin sunumu ve öğretim yöntemlerinin belirlenmesi aşamalarında, göçmenlere duyarlı bir çerçeve oluşturulmalıdır. Göç alan ülkeler ve uluslararası kuruluşlar, göçmenlerin yerel, ulusal ya da uluslararası ihtiyaçlarını karşılamak için kaynaklar ayırmalı, tüm paydaşlar arasında etkili koordinasyonu sağlamalı ve eğitim politikalarını yeniden yapılandırılmalıdır.

Anahtar sözcükler: Göç, göçmen, göç ve eğitim, uluslararası göç, uluslararası göç ve eğitim yönetimi.

ABSTRACT: Migration can be defined as the change of place and place of people depending on economic, social, political, cultural, technological, environmental or individual factors. Although migration is mostly characterized by geographical changes, it is also a social phenomenon related to comprehensive human areas such as politics, economy and culture. Although few studies have been conducted on the impact of mass migration flows on education systems, this complex reality has not been adequately reflected in the research field. In this study, the issue of international migration, which has not been adequately examined in the field of education and educational administration, was examined based on the literature. In this study, the definition of the concept of international migration, the nature and emergence of international migration, and the possible effects of international migration on education and school administration are discussed. School administrators have an important role in providing an equitable and fair education for immigrants and refugees. In the education of immigrant children, school administrators are the leaders of the school organization for students and other school staff. In addition, school administrators contribute to the direction and development of the pedagogical field in this sense. Current educational leadership models fall short of addressing the unique needs and experiences of migrants and refugees. In the post-migration stage, school principals have an important role in organizing the running of the school. In the education systems and administrations of countries, the design of curriculum, the introduction of new applications in the classroom, the presentation of content and the orientation of teaching methods should not be created in a way that is sensitive to students. Migration in receiving countries and international organizations should allocate expenditures to meet the local, national or international needs of immigrants, coordinate effectively among all partners, and education policies should be restructured.

Keywords: Migration, immigrant, migration and education, international migration, international migration and educational administration.

Bu makaleye atf vermek için:

Taşdan, M. (2024). Uluslararası göçün eğitim ve okul yönetimine yansımaları, *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(1), 396-407.

Cite this article as:

Taşdan, M. (2024). Reflections of international migration on education and school administration, *Trakya Journal of Education*, 14(1), 396-407.

¹ Prof.Dr., Kafkas Üniversitesi, Kars/Türkiye, e-mail: murattasdan@gmail.com ORCID: 0000-0001-8675-6068

EXTENDED ABSTRACT

Migration is an important social phenomenon for the social structure and human family. The fact that people move in masses by forcing countries and borders due to war, civil unrest, conflict, famine, unemployment and climate-related reasons has led scientists and educators to bring the phenomenon of migration back to the agenda. Education and school administrators have a very important role in providing suitable conditions for migrant children in schools. Even when they are authorised to do so, school administrators are not sufficiently aware of the specific dynamics of why, where and how to provide appropriate support to refugees. Although there have been a few studies on the impact of mass migration flows on education systems, this complex reality has not been adequately reflected in the research field. In this study, the issue of international migration, which has not been sufficiently examined in the field of education and educational administration; what international migration is, how it has been experienced in the historical process, the causes of international migration, the challenges that international migration brings and will bring to education, educational policies, education and school management are discussed based on the literature. Migration can be defined as the change of place and space of people in relation to economic, social, political, cultural, technological, environmental or individual factors. Although migration is mostly characterised by geographical change, it is also a social phenomenon related to comprehensive human fields such as politics, economy and culture. In other words, migration refers to the relocation of people in the hope of finding more personal comfort and improving their material or social conditions. When statistics on international migration are analysed, it is seen that there is a huge population mobility throughout the world.

The universalisation of school education and the global migration of people are two different faces of a period that began in the second half of the twentieth century. Of course, both education and mobility have always existed. Education and international migration are strongly linked by a network of mutual causality. The convergence of school programmes and the resulting spread of shared knowledge around the world represent the backdrop for increased international migration. On the one hand, continuing or widening global divisions in terms of access to wealth and resources are the reasons why people move across borders. On the other hand, narrowing divisions in terms of access to education provides them with knowledge and skills that they can use anywhere. The reasons for international migration have increased and its applicability has grown in parallel. Moreover, evolving means of communication, both virtual and real, allow for the development of transnational networks and the worldwide circulation of information, which facilitate migration. Many states recognise the nationality and migration status of the child as determining criteria and set educational policies based on these statuses. As schools have their own diverse political and cultural contexts, students and society in migrant and refugee host countries experience different 'assimilation' experiences. However, it should be recognised that migrant children are vulnerable and lack experience and language skills. Formulating an educational policy for migrants is an extremely complex task, sometimes at odds with the political realities of a nation-state. The decentralisation strategies adopted by the ministerial administration are essentially based on partnerships with non-state organisations to fill educational gaps in national education.

School administrators have an important role to play in ensuring equitable and fair education for migrants and refugees. School administrators are the leaders of the school organisation for students and other school staff in the education of migrant children. They also contribute to the orientation and development of the pedagogical field. Existing models of educational leadership are insufficient to address the unique needs and experiences of migrants and refugees. In the post-migration phase, school administrators have an important role in organising the functioning of the school. A migrant-sensitive environment should be created in the preparation of educational programmes, in the way content is presented and in the teaching style to support the new approach in classrooms. In order to meet the local, national or international needs of migrant communities in education systems, resources should be mobilised, work and staff should be coordinated and educational policies should be restructured.

It is seen that voluntary or compulsory international migration is increasing in the world due to social, political, technological and climate changes, and will increase even more in the future. Administrators, stakeholders and policy makers in education and school management should be aware of the problems that migration will cause at national and international level.

GİRİŞ

Göç, toplumsal yapı ve insanlık ailesi için önemli bir sosyal olgudur. İnsanların savaş, iç kargaşa, çatışma, kıtlık, işsizlik ve iklim kaynaklı sebeplerden ülkeleri ve sınırları zorlayarak kitleler halinde harekete geçmeleri, bilim insanları ve eğitimciler tarafından göç olgusunun tekrar gündeme getirilmesine yol açmıştır. Göçmenleri eğitim sistemlerine entegre etme konusunda ciddi zorluklar yaşanması, bu konuya olan ilgiyi daha da artırmıştır (Arar, 2020). Ancak artan bu ilgiye rağmen, çok az araştırmanın okul yöneticilerinin bu süreçteki liderlik rolüne odaklandığı görülmektedir (Arar vd., 2020, 3). Göç hem yeni gelenlerin hem de göç alan bölgede yerleşik yaşayanların eğitim gereksinimlerinin sağlanmasını birçok yönden zorlaştırmaktadır. Her iki grup için de göçün karmaşık sonuçları bulunmaktadır. Sürekli değişen ve göç yüzyılı olarak kabul edilen bir çağda, eğitim yönetimiyle göç arasındaki ilişkiyi etraflıca ortaya koyan araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Kitlemel göç akışlarının eğitim sistemleri üzerindeki etkisine yönelik az sayıda çalışma yapılmış olmasına rağmen, bu karmaşık gerçeklik araştırma alanına yeterince yansımamıştır (Arar vd., 2020; Banks, 2017; Dryden-Peterson, 2017;). Alanyazın incelendiğinde göçmen ve mülteci akışlarının ev sahibi ülkelerin eğitim sistemleri üzerindeki etkilerini araştıran az sayıda da olsa çalışmanın olduğu görülmektedir (Madziva ve Thondhlana, 2017; Mahfouz, vd. 2020). Bu çalışmada eğitim ve eğitim yönetimi alanında yeterince irdelenmeyen bir konu olan uluslararası göç; uluslararası göçün ne olduğu, tarihsel süreçte nasıl yaşandığı, nedenleri ve gerçekleşme türü, eğitime, eğitim politikalarına, eğitim ve okul yönetimine etkileri alanyazına dayalı olarak tartışılmıştır.

Eğitim, göçün ortaya çıkardığı belirsizlik duygusunu azaltmanın ve güvenlik duygularını güçlendirmenin temel yollarından birisidir (Arar vd. 2019; Arar vd. 2020). Eğitim ve okul yöneticileri, göçmen çocuklar ve aileleri için adaleti ve destekleyici ortamı sağlamaya yönelik kapsayıcı politikalar üretmelidir. Ancak, gelinen noktada göçmenlerin eğitimi için ülkelerin ayırdıkları kaynaklar sınırlıdır. Bununla birlikte göçmenlerin eğitimiyle ilgili uygun politikalar üretmek ve uygulamak için araştırma ve veri eksikliği bulunmaktadır (Bogotch ve Kervin, 2019; Arar, vd. 2020). Eğitim ve okul yöneticileri, okullarda göçmen çocuklar için uygun koşulların sağlanmasında çok önemli bir role sahiptirler. Okul yöneticileri, bu konuda yetkili olduklarında bile, mültecilere uygun desteğin niçin, nereden ve nasıl sağlanacağına dair belirli dinamikleri yeterince bilememektedirler. Konuyla ilgili yapılmış araştırmalar ve alanyazındaki incelemeler, akademisyenlerin, eğitim ve okul yöneticilerinin, öğretmen ve sahadaki diğer çalışanların derin anlayışlar ve pratik stratejiler için faydalanabilecekleri kaynak ve materyale ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Brooks ve diğerleri, 2017; Fraise ve Brooks, 2015; Zembylas ve Iasonos, 2016, akt. Arar, vd. 2019). Bu çalışmanın eğitim ve eğitim yönetimi alanyazınında bu ihtiyacı kısmen karşılayacağı düşünülmektedir.

Göç ve Uluslararası Göç Kavramı Nedir?

Göç, ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel, teknolojik, çevresel veya bireysel faktörlerle ilişkili olarak insanların yer ve mekân değiştirmesi şeklinde tanımlanabilir. Göç daha çok coğrafi değişiklik üzerinden nitelendirilse de siyaset, ekonomi ve kültür gibi kapsamlı beşerî alanlarla da bağlantılı sosyal bir olgudur. Bir başka ifadeyle göç, daha fazla kişisel rahatlık bulmak, maddi ya da sosyal koşullarını iyileştirmek umuduyla insanların yer değiştirmesini ifade etmektedir. Göç, nadiren aniden ve basitçe verilen bir karardır, genellikle uzun vadeli prosedürleri ve eylemleri kapsamaktadır. Ayrıca göç sadece göç edeni değil, göç edenin yakınlarını ve sonraki nesillerini de etkileyen bir gerçekliktir. Nihayetinde göç, sosyal, ekonomik veya politik faktörlerin motive ettiği kolektif bir eylemdir (Waked, 2022).

Göç olgusunu etraflıca anlamak için göç ile ilgili ortaya atılan teorileri incelemek gerekmektedir. Alanyazında göç teorileri mikro, orta ve makro düzeyde sınıflandırılmaktadır. Mikro ölçekteki göç teorileri göçü daha çok bireysel göç kararları üzerine yoğunlaşarak açıklarken, makro ölçekteki teoriler ise göç eğilimlerini bir bütün olarak incelemekte ve göç hareketlerini makro ölçekteki açıklamalar ile izah etmektedirler. Orta ölçekteki göç teorileri ise mikro ve makro ölçekler arasında yer almaktadır. Bu düzeydeki göç teorileri, göçü her bir hane halkı ve toplumun geneli arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır. Orta düzeydeki göç teorilerini benimseyen araştırmacılar göçü tartışırken, göç kararlarının nedenleri ve göçün sürdürülmesi üzerinde durmaktadır (Özcan, 2017). Bu göç teorileri arasındaki temel farklılıklar Tablo 1'de ana hatlarıyla gösterilmektedir.

Tablo 1.

Analiz düzeyine göre tanımlanmış göç teorileri

Mikro Düzey	Orta Düzey	Makro Düzey
Göçün Sebebi/Sürmesi: Bireysel değerler/ arzular/beklentilerdir.	Göçün Sebebi/Göçün Sürmesi: Topuluklar/Sosyal Ağlar	Göçün Sebebi/Göçün Sürmesi: Makro düzeydeki fırsat yapıları.
Örnek; Yaşam şartlarının, sağlık şartlarının iyileştirilmesi.	Örnek; Sosyal bağlar ve ilişkiler	Örnek; Ekonomik yapı, Gelir ve istihdam alanlarındaki fırsat farklılıkları.
Dayandığı Temel Teoriler: Lee'nin itme-çekme teorisi- Neoklasik mikro göç Davranışsal modeller- Sosyal sistemler teorisi.	Dayandığı Temel Teoriler: Sosyal sermaye teorisi- Kurumsal teori-Network (İlişkiler ağı) teorisi - Birikimli nedensellik - İşgücü göçünün yeni ekonomisi.	Dayandığı Temel Teoriler: Neoklasik makro göç teorisi-Göç sistemleri teorisi-Dual işgücü piyasası teorisi- Dünya sistemleri teorisi- Hareketlilik geçiş hipotezi.

Kaynak: Özcan (2017).

Tablo 1'de Faist (2000) ile Hagen-Zanker (2008) tarafından ifade edilen ve Özcan (2017) tarafından Türkçe'ye çevrilen göç teorilerinin kısa bir özeti yer almaktadır. Tabloda da görüldüğü gibi göçler makro, mikro ve orta düzey teoriler olarak ele alınmıştır. Göçün, farklı yapılarda ve çeşitlilikte ortaya çıkması bütüncül bir anlayışla kapsamlı ve tutarlı bir yaklaşımla analiz edilmesini gerektirmektedir. Göç olgusunu daha çok nedensel değişikliklerle ele alan çoğunlukla mikro, orta ve makro düzeyde yapılan analizlerin de sonucu olarak göç kuramları; itme-çekme, klasik ve neoklasik, ekonomi yaklaşımı, yeni ekonomi, dünya sistemleri teorisi, coğrafi teoriler gibi çok sayıda teori ve kuram geliştirilmiştir. Göçün karmaşık, dinamik, çok boyutlu yapısı ve hâlihazırda tüm hızıyla devam etmesi analitik bütüncüleyici göç kuram ve yaklaşımlarına ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Kutlu ve Doğan, 2021, 248).

Gittikçe önem kazanan göç hareketleri sosyal bilimlerdeki farklı disiplinlerde araştırmacılar tarafından çeşitli boyutlarıyla incelenmektedir. Göç teorileri de bu göç hareketlerinin sistematik ve gözleme dayanan bir analizini ortaya koymaktadır. Çağdaş göçlerle ilgili üretilen kuramların hiçbirisi tek başına göç olgusunu açıklamaya yetmemektedir. Göç kuramlarının kısıtlı çerçevesi bugün oldukça karmaşık hale gelen göç olgusunu açıklamaya yetmediğinden, göç olgusunu açıklamak için bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç vardır (Ünver, 2021, 228).

Uluslararası göç konusu, dünyanın farklı yerlerinde artan iç savaş, kargaşa, sosyo-ekonomik sorunlar ve iklim değişikliği ekseninde uluslararası toplumun ve bilim insanlarının gündemlerinde üst sıraya çıkmış çokça tartışılan bir gerçeklik olmuştur. Ülke vatandaşlarının toplumsal, ekonomik, siyasi ve kişisel nedenlerle yaşadıkları ülkeden başka ülkeye hareket etmeleri uluslararası göç olarak ifade edilmektedir. Uluslararası göçün hem kaynak ülke hem de transit ve hedef ülke için sosyo-kültürel ve ekonomik sonuçları bulunmaktadır (Ünsal, 2019).

Uluslararası Göçün Niteliği ve Ortaya Çıkışı

Göç tarihi incelendiğinde 18. yüzyıldan itibaren Avrupa'dan Amerika'ya ve Avustralya'ya doğru küresel göç hareketleri uzak okyanus ötesi ülkelerinin klasik göçmen kabul eden ülkeler olması sonucunu doğurduğu görülmektedir. İkinci dünya Savaşı'ndan sonra ise Avrupa ülkelerinin işçi ihtiyacından kaynaklı olarak kıtanın güneyinden göçmen işçi akını yaşanmıştır. Böylece daha önce göçmen kaynağı olan Avrupa sanayileşmeyle birlikte göç akınının hedefi olmuştur. 1980'lerden sonra ise çok sayıda ülke hem göç alan hem göç veren transit ülke konumuna geçmiştir. Siyasi nedenlerle Orta Doğu ve Afrika'dan ülkelerini terk edenler daha çok gelişmiş ülkelere göç etmişlerdir. Bu dinamik de göç edilen ülkelere çok önemli sosyal kültürel ve siyasal değişimlere yol açmıştır. Göç alan ülkede çok kültürlü bir yapının oluşmasına katkı sağlamıştır (Castles ve Miller, 1998 Akt. Ünver, 2021, s 228).

Dünya genelinde uluslararası göç hareketleri Suriye, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Yemen, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Sudan gibi ülkelerdeki siyasal çatışmalar ve trajediler sonucunda daha da hızlanmaktadır. Bununla birlikte Myanmar'da şiddetli tartışmalarla arakan Müslümanları Bangladeş'te sığınmacı durumuna düşmüş, Venezuelalılar ise ülkelerini ekonomik nedenlerden dolayı terk etmek zorunda kalmışlardır. Son gelinen noktada küresel iklim değişikliği ve çevre sorunları birçok bölgede kitlesel göç hareketlerini tetiklemektedir. Büyük ölçekli iklim kaynaklı göçlere Mozambik'te, Filipinler'de,

Çin'de, Hindistan'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde tanık olunmaya başlanmıştır (Ünver, 2021, 228). Dünya Bankası verileri önümüzdeki süreçte iklim değişikliğine bağlı göç hareketlerinin daha da artacağını göstermektedir. Dünya Bankası verilerine göre 2050'ye kadar 140 milyon kişi iklim değişikliği nedeniyle yer değiştireceği tahmin edilmektedir (Unesco, 2018).

Göçün tarihi eski zamanlara kadar gitse de ulusal sınırları aşan uluslararası göçün kapsamı, süresi ve sonuçları günümüzde çok daha karmaşık ve zorlu görünmektedir (Brooks ve Waters, 2011; Brown ve Krasteva, 2013). Özellikle Orta Doğu, Afrika ve Asya'daki savaşların, siyasi çalkantıların ve sosyo-ekonomik krizlerin birleşimi, benzeri görülmemiş sayıda insanı yerinden etmiş ve hareketliliğe yol açmıştır (Banks, 2017; Dryden-Peterson, 2016; Waite, 2016, Akt. Arar, Brooks ve Bogotch, 2019). Dünya üzerindeki değişen sosyal, kültürel ve ekonomik yapı ile bunun sonucu olan uluslararası göç hareketleri yeni barınma, beslenme ve eğitim ihtiyaçları ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlar tam olarak çözülsün de göçmenlerin eğitim sorunu tamamen çözülmemektedir (Gün ve Yüksel, 2021).

Göç karamsarları, göçün yalnızca zararlı değil, aynı zamanda temel sorunlardan biri olduğunu ifade etmektedirler. Papademetriou'ya göre (1985, Akt. Czaika ve Parsons 2017) göç, "zaten yetersiz olan eğitilmiş işgücü arzının kontrolsüz bir şekilde tükenmesine yol açmaktadır. Ayrıca araştırmacılar, göçün köken toplumlar üzerindeki uzun vadeli kalkınma sonuçları hakkında endişelidirler. OECD ülkeleri, yüksek vasıflı göçmenlerin en yüksek payını çekmiştir. Göç, bazen "en iyi ve en parlak olanı" elde etmek için dünya çapında bir yarış olarak sunulmuştur (Czaika ve Parsons 2017). Bu tür görüşler 1980'ler ve 1990'larda çoğunlukla akademide baskın hale gelmiştir (Waked, 2022).

Sadece son otuz yıldaki birinci ve ikinci Körfez Savaşları, Gazze Savaşı, Somali İç Savaşı, Bosna Savaşı, Ortadoğu'daki Arap Baharı çatışmaları, Kolombiya ve Irak İç Savaşı, Afganistan Savaşı ve son zamanlarda Suriye İç Savaşı ve Yemen Savaşı önemli göç hareketlerine sebep olmuş ve olmaya da devam etmektedir (Banks, 2017; Waite, 2016). Hangi tarafta olursanız olun, herhangi bir savaşın sonucu, sadece savaşan uluslar için değil, tüm dünya için, özellikle komşu ülkeler için bir insani krize sebep olmaktadır (Arar, Brooks ve Bogotch, 2019).

Göç, göç alan ülkeler ve hükümetler için yeni zorluklar ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, Arap Baharı ve ardından Suriye İç Savaşı gibi olaylar, Ürdün, Lübnan, Türkiye, Malta, İtalya ve Yunanistan gibi ülkeleri derinden etkilemiştir. Bu ülkeler, savaşın yıkıcı etkilerinden kaçan insanlara yeni bir hayat sunma konusunda büyük zorluklarla karşı karşıya kaldılar. Göç alan ülkeler için göçmenlerin güvenlik ve barınma sorunları önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu ülkelere göç eden mülteci ve göçmenler arasında bir gün eve dönmeyi umanların yanı sıra binlerce kilometre uzakta kalıcı bir yeniden yerleşim arayanlar da bulunmaktadır (Dryden-Peterson, 2016). Çoğunluğu Güney Sudan, Suriye ve Afganistan'dan olmak üzere dünyada yerinden edilmiş nüfusun % 86'sı geçici olarak Türkiye, Uganda, Pakistan, Lübnan ve İran gibi gelişmekte olan ülkelere göç etmiştir (Arar, Brooks ve Bogotch, 2019).

Uluslararası göçün sebepleri ve sonuçları küreselleşme ile birlikte her geçen gün daha görünür hale gelmektedir. Küreselleşme ve bilişim teknolojileri alanındaki gelişmeler, uluslararası göçün sebep ve sonuçlarını da değiştirmiştir. Bu göçler, özellikle ulus-devlet yönetim biçimlerini ve ülkelerin demografik yapılarını dönüştürme potansiyeline sahiptir. Ulus-devlet yöneticilerinin, ülkelerin kamu yönetimi yapılarını ve kamu hizmetlerinin sunum biçimini kökten değiştirecek bu göç olgusunu doğru yönetmeleri gerekmektedir. Uluslararası göçlerden en çok etkilenen gruplar arasında bulunan eğitim ve eğitimin yönetimi alanlarındaki yönetici ve araştırmacıların da bu göçlerin kısa, orta ve uzun vadede eğitime ve eğitim yönetimine etkileri konusunda duyarlı ve bilinçli olmaları gerekmektedir. Göç ve mülteciler üzerine yapılan araştırmalar sosyolojik ve coğrafi olarak derinlemesine akademik ilgi görmüş olsa da okul yöneticiliği de dâhil olmak üzere eğitim ve araştırma camiasından çok az ilgi görmüştür (Banks, 2017; Brooks & Waters, 2011; Waite, 2016).

Uluslararası Göçün Okul Yönetimine Olası Etkileri

Uluslararası Göç Örgütü'nün (2020) göç ile ilgili istatistikleri incelendiğinde, dünya genelinde çok büyük bir nüfus hareketliliği olduğu görülmektedir. 2020 itibarıyla dünya genelinde 281 milyon uluslararası göçmenin var olduğu saptanmıştır. Bu rakam 2020 yılı itibarıyla dünya nüfusunun yaklaşık % 3,6'sına karşılık gelmektedir. BM Mülteci Örgütü (2022) verilerine göre 2021 yılı itibarıyla dünya genelinde 89,3 milyon insan çeşitli nedenlerle yerlerinden edilmişlerdir. Dünya nüfusu içerisinde 27,1 milyon kişi mülteci, 4,6 milyon kişi ise sığınmacı konumundadır. BM İnsan Hakları Konseyi, 2020 yılı itibarıyla zorla yerinden edilen kişilerden yaklaşık 35 milyonun 18 yaş altı okul çağındaki çocuklar olduğunu ifade etmiştir (Apaydın ve Kocabaş, 2022). Bu rakamların 2020 ile 2021 yılına ait veriler olduğu ve gerçek rakamların bu resmi

rakamlardan daha da yüksek olabileceği düşünüldüğünde, uluslararası göçün dünya genelindeki sistemler, uluslararası kuruluşlar ve ulus-devletler için ne derece önemli bir gerçeklik olduğu görülmektedir.

Uluslararası hareketlilik, tarihinin her döneminde toplumların ve ulusların oluşmasında, kültürlerin şekillenmesinde önemli olmuştur (Ünver, 2021, 227). Göç, kültürleri şekillendirirken, eğitimi ve okulları da çok yönlü olarak etkilemektedir. Çünkü göç, siyasi ve ekonomik bir olgu olmakla birlikte eğitimi, öğretimi, eğitim politikalarını, planlarını, ekonomisini, okulların işleyişi ve yönetimini etkileyen bir olgudur. Eğitim ve göç arasındaki ilişki tek yönlü de değildir. Uluslararası göç eğitimi etkilerken, eğitimin niteliği ve okulların işleyişinin de uluslararası göç süreçleri üzerinde önemli bir rolü vardır. Bu karşılıklı ilişki içerisinde eğitim ve göç ile ilgilenenlerin göç ve göçmen eğitimiyle ilgili cevaplaması gereken temel sorulardan bazıları şunlardır: Göçmen çocuklara hangi eğitim verilmeli? Çalışan göçmenler gibi farklı göçmen ve mülteci grupları arasında farklılıklar var mıdır? Belgesiz (kaçak) çocukları olan göçmenlere işlem yapılacaktır mı? Göçmen kökenli çocukların eğitiminin amacı nedir? Ana akım eğitime entegre edilmeli mi? Göçmen ve yerli çocukların eğitimlerinde bütünleşmeye ulaşmak için hangi önlemler gereklidir? Menşe ülkelerin göçmen çocukların eğitiminde rolü nedir? Göçmen kökenli çocuklar ev sahibi ülke eğitimine ne ölçüde dâhil olmalı? Hangi katılım biçimleri mümkündür? Geri dönüş, göçmen kökenli çocukların eğitimi tartışmasında önemli bir rol oynayabilir mi? Okul sistemi ile ilgili olarak hangi etkilerin dikkate alınması gerekir? Göç ve çeşitlilik nedeniyle toplum ne şekilde değişmiştir? Göçün eğitim sistemi üzerinde hangi etkileri olmaktadır? (Luchtenberg, 2004, 6). Bu sorulara verilen cevaplar ve bu sorular ekseninde yapılan tartışmalar, göç ve eğitim ilişkisinin anlaşılmasında yeni ve farklı bakış açıları sunacaktır.

Göç, sadece göç edilen bölgede niceliksel değişikliğe yol açan bir olgu değildir, göç edilen bölgenin sosyo-ekonomik yapısını ve kültürünü de etkileyen bir süreçtir. Göçmenlerin olduğu bazı kentlerde bu süreç bir toplumsal mozaik örneği olarak algılsa da bazı kentlerde sosyal dışlanma ve ötekileştirme görülmektedir (Çak vd. 2021). Göç, eğitim sistemleri de dâhil olmak üzere sosyal sistemlerini etkilemektedir. Göçte ilk talep, gıda, barınma ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlara cevap sağlamaktır. Yoğun baskı altında, bu ev sahibi devletler nadiren eğitimi ana öncelik olarak görmektedirler (Dryden-Peterson, 2017; McCarthy, 2018). Siyasi, ekonomik, dini, eğitim, sağlık, terör ve doğal afetler nedeniyle ülkeler arasında göç hareketleri hızlanmakta ve bu hareketlilik eğitim sistemlerinde sorunlara yol açmaktadır. Mevcut 20. yüzyıl ulus-devlet yapısı kendi vatandaşlarını kendi resmî ideolojine göre yetiştirmek için yapılmıştır. Öğrencilerin okuldan aldıkları diplomalar önce kendi ülkesinde sonra diğer ülkelerde geçerli olacak şekilde verilmektedir (Kaştan, 2015; Gün ve Yüksel, 2021). Bu yapı uluslararası göçmenlerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz kalmaktadır. Uluslararası göç ile birlikte eğitimin ve eğitim sisteminin küresel düzeyde yeni ihtiyaç ve problemlerle karşı-karşıya kaldığı görülmektedir.

Okul eğitiminin evrensel olarak yaygınlaşması ve insanların küresel göçü, yirminci yüzyılın ikinci yarısında başlayan bir dönemin iki farklı yüzüdür. Elbette hem eğitim hem de hareketlilik her zaman var olmuştur. Eğitim ve uluslararası göç karşılıklı bir nedensellik ağıyla güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Okul programlarının benzerleşmesi ve bunun sonucunda paylaşılan bilgilerin küresel olarak yayılması, artan uluslararası göçün olağan bir sonucu olarak görülebilir. Refah ve kaynaklara erişim için bir yandan devam eden veya genişleyen küresel bölünmeler, insanların sınırlar ötesine taşınmasının nedenlerini oluşturmaktadır. Öte yandan, eğitime erişim açısından ayrımları daraltmak, onlara her yerde kullanabilecekleri bilgi ve beceriler sağlamaktadır. Uluslararası göçün nedenleri artmış ve uygulanabilirliği paralel olarak büyümüştür. Ayrıca hem sanal hem de gerçek, gelişen iletişim araçları, göçü kolaylaştıran ulusötesi ağların ve dünya çapında bilgi dolaşımının gelişmesine olanak sağlamaktadır. Pek çok devlet, çocuğun uyruğunu ve göç statüsünü belirleyici ölçütler olarak görmekte ve bu statülere dayalı eğitim politikaları belirlemektedir. Okul yöneticileri, öğretmenler ve içinde yaşadıkları topluluklar da dâhil olmak üzere “yeni gelenler” ile ev sahipleri arasındaki karşılaşma, mültecilerin eğitim sistemi içinde eğitim ve desteğe ne ölçüde erişebileceğini belirlemektedir. Bir ülke kendi çocuklarına kaliteli eğitim sağlamakta zorlanıyorsa, mültecilerin gelişti eğitim sistemlerini daha da zorlayacaktır (Arar, Brooks ve Bogotch, 2019). Göçmen, mülteci ve yerinden edilen kişiler dünya genelinde en savunmasız insanlar olarak kabul edilmektedir. Bu göçmen çocukların okula erişimde veri eksikliğinden, bürokrasinin hantallığından ve koordinasyon zayıflığı gibi sebeplerden kaynaklı sorunlar yaşanmakta ve önemli bir insan kaynağı da israf edilmektedir. Okul ve eğitim programları göçmen çocukların eğitimi için yeterince esnek değildir, ders kitapları günün koşullarına uymamaktadır (Unesco, 2018). Araştırmalar mülteci ve göçmen öğrencilerin ev sahibi devletlerde üç büyük engelle karşılaştığını göstermektedir. Bunlar finansal, yapısal/kültürel ve psikolojik/ruhsal sağlık alanındaki sorunlarla ilgili engellerdir. Bu zorlukların kapsamlılığı ve çok boyutlu doğası, eğitim liderlerinin karar verme sürecini de etkilemektedir (Bogotch ve Kervin, 2019; Sarid ve Binhas, 2023). Göçmenlerin eğitiminde, eğitime erişim ve dil problemi en temel sorun olarak

görülmektedir. Bu temel sorunların yanında eğitim programlarının niteliğinin düşük olması, göçmenlere eğitim-öğretim verecek öğretmenlerin nitelik ve sayı olarak yetersiz olması, diploma ve sertifikalarda denklik sorunları bulunması ilk akla gelen temel sorunlardan bazılarıdır (Apaydın ve Kocabaş, 2022). Eğitim kurumları yöneticilerinin bazı yasal düzenlemeleri hayata geçirirken farklı uygulama yaklaşımları olduğu gibi yöneticiler eliyle oluşturulan bazı uygulamalar kapsayıcı eğitim açısından olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Örneğin bazı ülkelerde ve okullarda okul yöneticileri göçmen öğrencileri ayrı okullarda ve sınıflarda eğitim almaya zorlayabilmekte ve bu durum göçmen öğrencileri olumsuz etkilemektedir (Şimşek, 2020, 152).

Taşdan ve İpek'in (2020) yaptıkları sistematik derleme araştırmasında Türkiye'de göçün eğitim sistemine yansımaları incelenmiştir. Bu çalışmada 92 araştırma incelenmiş ve sonuçta Türkiye'de göç ve eğitim araştırmalarında sıklıkla nitel araştırma yönteminin kullanılmakta olduğu ve araştırmaların sıklıkla öğrenciler ve öğretmenlerin oluşturduğu çalışma gruplarında/örnekleminde yürütüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'de göç ve eğitim araştırmalarının sıklıkla dışgöç bağlamında ele alındığı, daha çok eğitim politikaları, öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar, topluma ve okula entegrasyon ve öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlara yönelik olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, eğitim yönetimi, sınıfta disiplin problemleri ve okul-aile ilişkilerine ilişkin çalışmaların ise oldukça sınırlı olduğu saptanmıştır. Çalışmalarda genel sorunlara yönelik bir çerçeve çizildiği ve çözüm önerilerine yönelik önerinin oldukça az tartışıldığı görülmüştür.

Eğitim liderliğinin odak noktasında yerinden edilmiş topluluklar arasında yer alan ve genellikle savaş ve yoksulluktan kaçarak, travma geçirmiş göç eden çocuklar da olmalıdır (Dryden Peterson, 2017; Sis ve Larsen, 2012; McCarthy, 2018). Göç eden öğrencilerin de farklı zihinsel, psikolojik, ekonomik ve sosyal ihtiyaçları bulunmaktadır (Şirin ve Şirin, 2015). Bu tür çocuklar zaten kendi yerli çocuklarını eğitmek için mücadele eden ve zorlanan ülkelere geldiklerinde, eğitim sistemlerinin ve hükümetlerin üzerindeki yük daha da artmaktadır. Bu ev sahibi ülke, çoğu eğitim dilini konuşmayan binlerce veya milyonlarca yeni gelen için okula yerleştirme, öğretim materyalleri bulma gibi ciddi sorumluluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Dolayısıyla hayatlarını kurtarmada okullar göçmen çocuklar için ilk temas noktasıdır (Arar, Örucü ve Ak-Küçükçayır, 2018; Norberg, 2017).

Okulların kendine özgü çeşitli siyasi ve kültürel bağlamları olduğundan, göçmen ve mültecilerin ev sahibi ülkelerde öğrenciler ve toplum farklı "özümseme" deneyimleri geçirmektedirler. Ancak, göç eden çocukların savunmasız, deneyim ve dil beceri eksiklikleri olan çocuklar olduğu göz önüne alınmalıdır. Göçmen ve mülteciler, savaş veya başka nedenlerden kaynaklı olarak yerlerinden edilmelerinin bir sonucu olarak göç ettikleri ülkede marjinalleşerek ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler (Sarid ve Binhas, 2023). Bu aşamada okul yöneticilerinin, okul içinde ve okullar arasında iş birliğini teşvik etmek, okulda kapsayıcı bir iklimi oluşturmak için önemli rolleri bulunmaktadır (Grannéas ve Frelin, 2020). Göçmen çocukların eğitiminde okul yöneticileri, öğrenciler ve diğer okul çalışanları için okul örgütünün lideri konumundadırlar. Ayrıca, okul yöneticileri göçmenlerin eğitimi konusunda pedagojik alanın yönlendirilmesine ve geliştirilmesine katkıda bulunurlar. Okul yöneticileri meslektaşlarıyla iş birliği içinde okullarının vizyonlarını göçmenleri dikkate alarak belirlerler (Biasutti ve Concina, 2021).

Göçmenler için eğitim politikası oluşturmak, bir ulus-devletin siyasi gerçekleriyle zaman zaman çelişen son derece karmaşık bir görevdir. Bakanlık yönetimi tarafından benimsenen âdemi merkezîyetçilik stratejileri, aslen ulusal eğitimdeki eğitim boşluklarını doldurmak için devlet dışı kuruluşlarla ortaklığa dayanmaktadır. Merkezi olarak kararların alındığı eğitim yönetimi sistemi, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin mültecilerin eğitimi konusunda yetersiz kalmalarına da sebep olmaktadır (McCarthy, 2018). Okul yöneticileri, göç sonrasında, eğitimle ilgili çalışmalarda temel odak noktası, makro düzeydeki politikaların ve çevredeki kültürel-sosyal dinamiklerin, okulların eğitimine liderlik eden kişilerdir (Lemke vd., 2021). Bu anlamda düşünüldüğünde, göçmen eğitimi, politika ve karar alma sürecini şekillendirme ve geliştirme sorumluluğu büyük ölçüde okul yöneticilerinin sorumluluğundadır (Sarid ve Binhas, 2023). Okul yöneticilerinin göçmen ve mülteci çocuklar için eşitlikçi ve adil bir eğitimin sağlanması bakımından önemli rolü bulunmaktadır (Pinson ve Arnot, 2007; Taylor ve Sidhu, 2012). Öğretmenlerin mesleki gelişimleri için fırsatlar sağlamak, kültürlerarası ve kapsayıcı eğitim için önemli bir unsurdur. Okul yöneticileri, öğretmen ve diğer yöneticiler için mesleki eğitimlerle onların bu konudaki eksikliklerini daha kolay belirler ve giderirler. Onlara göçmenlerin eğitimi ile ilgili belirli yeterlikler kazandırır ve bilgiler sunarlar (Norberg, 2017). Bu kritik görev sadece örgütün değil aynı zamanda örgüt içindeki dinamiklerin de farkına varmayı ifade eder (Dovigo, 2019).

Mevcut eğitim liderliği modelleri göçmenlerin ve mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak için yetersiz kalmaktadır (Arar, 2020; Sarid ve Binhas, 2023). Eğitim liderliği bağlamında göçmen ve mülteci eğitimi konusunda, okul liderlerinin hükümet politikaları ile bunların uygulanması arasındaki boşluğu doldurmak

için liderlik etmeleri gerekmektedir (Arar vd., 2019; Sarid ve Binhas, 2023). Eğitimciler ve eğitim liderleri, göç esnasındaki demografik dönüşüm bağlamlarında eşitlik koşulları, yüksek akademik beklentiler ve sosyal adaleti sağlama konusunda çok önemli bir role sahiptirler (Brooks vd. 2017; Liou ve Hermanns, 2017). Bununla birlikte, dünyanın dört bir yanındaki okul liderlerinin ve öğretmenlerin, küresel krizlerin ve göç hareketlerinin okullar ve topluluklar üzerindeki etkilerini net bir şekilde anlayıp-anlamadıkları şüphelidir (Brooks vd. 2017).

Göç sonrası aşamada, okul yöneticilerinin okulun işleyişini organize etmede önemli rolleri bulunmaktadır. Eğitim programlarının düzenlenmesi, sınıflarda yeni yaklaşımın desteklenmesi, içeriğin biçimi ve öğretim stili konularında göçmenlere duyarlı bir ortam oluşturulmasında okul yöneticilerinin sorumlulukları bulunmaktadır (Anderson vd. 2004). Öğrencilerin yeni geldikleri ortama uyum aşamasındaki karmaşık problemlerin üstesinden gelebilmeleri için yöneticiler sorumluluk almalı. Yeni gelen öğrencilere kaliteli bir eğitim verme açısından okul yöneticilerinin, yeni başlayanları destekleyen bir okul yapısını ve kültürünü sürdürme sorumluluğu bulunmaktadır (Norberg, 2017). Okul yöneticilerinin, kaynaştırma odaklı politikaların tanımlanmasında ve kültürlerarası eğitimde önemli rolleri bulunmaktadır (Grannas ve Frelin, 2020). Okul, göçmen çocukların entegrasyonunu teşvik etmek için en önemli yerlerden biridir (Segura-Robles ve Parra-Gonzalez, 2019). Herkes için adil bir okul sistemini garanti etmek ve ayrımcılıkla yüzleşmek, doğrudan veya dolaylı olarak göçmenleri etkileyen koşulları azaltmak anlamına gelmektedir. Mültecilere yönelik okul yöneticilerinin eşitlikçi müdahaleleri ve politikaları göçmen entegrasyonunda önemli ve gereklidir. Göçmenlerin kültürel geçmişini gözden kaçırmak entegrasyonu ve öğrencilerle uygun şekilde ilişki kurmayı engellemektedir. Öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine izin veren kültürel olarak kapsayıcı eğitim uygulamalarıyla meşgul olmak toplumda, evde veya okulda ana dili konuşmak entegrasyon sürecini olumlu etkilemektedir (Sarid ve Binhas, 2023).

Okulda ayrımcılık olması çocukların eğitim deneyimlerini olumsuz etkilemektedir. Çünkü bir sınıfın özellikleri öğrencilerin öğrenme başarısını, sosyal ve ilişkisel becerilerini etkilemektedir. Göçmen eğitimcilerin, okul ayrımcılığını karakterize eden iki ana boyut vardır. Bunlar (Karsten, 2010); Okullar arasındaki göçmen öğrenci sayısı (düzensizlik) ve sosyal etkileşimlerin boyutudur. Ayrımcılıkla karşı karşıya kaldığında, okul ekonomik, sosyal ve kurumsal konuları göz önünde bulundurması, eğitimle ilgili kurumsal politikalar, yalnızca ayrımcılığa karşı çıkmaya katkıda bulunmaması, aynı zamanda okulun çalışmalarını ve kararlarını yönlendirmeye yönelik ilkeleri kapsar. Okuldaki uygulamalarda personelinin tutumları kapsayıcı uygulamalar kültürlerarası bir yaklaşımla ele alınmalıdır (Bonal, 2012). Göçmen çocukların okula dâhil edilmesiyle ilgili olarak ayrımcılık konusunu dikkate alınmalıdır (Grannas ve Frelin, 2020). Göçmenlerin entegrasyonunun nasıl teşvik edileceğini tartışmadan önce okullardaki öğrenciler için, okul ayrımcılığının nasıl azaltılacağını incelenmelidir (Bonal, 2012).

Eğitim sisteminin genelinde ve okullara göçmen ya da ev sahibi toplulukların yerel, ulusal ya da uluslararası ihtiyaçlarını karşılamak için kaynaklar seferber edilmeli, yürütülen çalışmalara da koordinasyon sağlanmalı ve sistem bu ihtiyaçları karşılamak için politikalar yeniden yapılanmalıdır (Unesco, 2018). Planlı, denetimli ve sürdürülebilir göç politikalarının oluşturulması, yürütülmesi ve geliştirilmesinde özellikle uluslararası iş birlikleri ve uzun vadeli programların sağlanması için işlevsel yönetim mekanizmaları kurulmalı, sivil-toplum kuruluşlarıyla eşgüdümlü çalışılmalıdır. Bu süreçte geleneksel medya ve sosyal medyada uluslararası göçün yönetimi için ulus-devletlere, uluslararası örgütlere, sivil toplum kuruluşlarına ve yerel yöneticilere önemli roller ve sorumluluklar düşmektedir. Medya bu süreçte yumuşak bir güç olarak kullanılabilir. Sosyal medya ve yeni medya özellikle kamuoyu oluşturma ve uluslararası ilişkilerde dış politika kararlarına etki etmede önemli bir araçtır ayrıca göçmen veya sığınmacıların yaşadıkları sorunların ortaya konulması ve çözülmesinde ülkeye aktif rol oynayabilir. Medya bu süreci olumlu da olumsuz da etkileyebilir. Bu tamamen göç politikalarında medyanın ne amaçla ve nasıl kullanıldığına bağlıdır (Kutlu ve Doğan, 2021, s 258).

Eğitim politikaları göçmen popülasyonlarının heterojenliğini göz önünde bulunduran, bunu teşvik eden politikalar olmalıdır. Eğitim politikaları, motivasyonun göçmen toplulukların temel eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde belirlenmelidir. Göçmen çocukların, genel refahı, mülteci öğrencilerin benzersiz ihtiyaçlarını ele almalı eğitime ve üniversiteye erişimde benzersiz zorluklar ve engelleri aşmak için bütүнleştirici bir eğitim politikası olmalıdır (Kâğıt, 2016; Seçgin, 2019, 37-38)

Göçmen öğrencilerin eğitiminde birinci öncelik yasal düzenlemeleri yapmak olsa da bu düzenlemeler tek başına yeterli değildir. Eğitim yönetimi uygulamalarının da kapsayıcı olması gerekmektedir. Çünkü eğitimde bu yasal düzenlemeler, ancak eğitim örgütlerinin göç olgusuna duyarlı uygulamaları ile hayata geçirilecektir. Okullar da bu yeni durum karşısında duyarlı, kapsayıcı yönetsel anlayışa ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitim yönetiminin kapsayıcı olması göçmenleri kapsayan eşit ve

hakkaniyet ölçülerinin geçerli olduğu uygulamaları da kapsamaktadır. Göç ve terör gibi travmatik yaşantılar geçirmiş öğrenciler için kapsayıcı eğitim önemlidir. Bu konuda veli ve öğretmenlerin katkısıyla bir okul yönetim politikası geliştirilmelidir (Şimşek, 2020, 151).

Hem ahlaki hem de etkili olmayı hedefleyen bir toplum, göçmen ve mülteci öğrenciler için optimal bir eğitim politikasına ihtiyaç duymaktadır. Eğitim politikaları, uyumlu ve kapsayıcı bir toplum oluşturmak için kültürel gruplar arasında anlayış, saygı ve diyalog değerlerini teşvik etmelidir. Akıllı bir mülteci eğitim politikası, mültecileri yük olmaktan çıkarıp topluma, istihdam piyasasına ve ekonomiye katkıda bulunan insan kaynaklarına dönüştürebilir. Bu olumlu sürecin harekete geçmesini sağlamak için, gelecekteki araştırmalar mülteci öğrencilere yönelik eğitim politikalarının etkinliğini değerlendirmelidir. Mülteci öğrencilerin durumuna ilişkin veri eksikliği bulunmaktadır. Mülteci öğrencilerin akademik ve sosyal ilerlemelerini takip etmek ve uygulanan her programın benzersiz katkısını analiz etmek için bir bilgi bankası oluşturulmalıdır. Bu bilgi bankası, politika yapıcıları ve okul liderleri gibi politika uygulayıcılarının, eğitim hedeflerine ulaşmak için akıllı kararlar vermelerini ve kaynakları uygun bir şekilde tahsis etmelerini sağlamak için bilgilendirmelidir (Unutulmaz, 2019).

Eğitim ve okul yönetiminde, okullar göçmen çocukların da eğitim gereksinimlerini dikkate alacak biçimde yeniden düzenlenmeli, göçmen ve ev sahibi çocukların aynı ortamda eğitim almaları teşvik edilmeli, derslerin verilme şeklinde göçmen öğrenciler dikkate alınmalı, ayrımcılık için tedbirler alınmalı, öğretmenler çok kültürlü eğitim için desteklenmelidir (Unesco, 2018).

Uluslararası göçler, ev sahibi ülke için eğitimden sağlığa kadar birçok alanda probleme yol açmakla birlikte, ev sahibi ülke için yeni fırsatlara da yol açabilir. Uluslararası göçler, göç alan ülkelere yeni insan kaynağı ve beşerî sermaye sağlama potansiyeline sahiptir. Çünkü ekonominin büyüyen ve gerileyen sektörleri göçmen işçiler tarafından sürdürülebilir. Bu durumda uluslararası göçten kaynaklı risklerin azalmasına yol açabilmektedir (Apaydın ve Kocabaş, 2022).

Mevcut eğitimsel liderlik modelleri göçmenlerin eğitimine yeterli ilgili olmadığından, özellikle göçmen ve mülteci çocukların eğitimi için ilgili bir eğitim liderliği modeli oluşturulmalı ve benimsenmelidir (Arar, 2020). Okul yöneticileri, yeni gelenlerin ihtiyaçlarını dikkate almalı, savaş, yoksulluk, zihinsel ve fiziksel yaralanmaların yarattığı travmaların üstesinden gelmelerine yardımcı olmalıdırlar (Dryden-Peterson, 2017; McCarthy, 2018). Göçmen öğrenciler için kapsayıcı ve kültürlerarası bir bakış açısının olduğu bir ortam sağlamalıdırlar. Okul yöneticileri kültürlerarası eğitimin önemine inanıyorsa, bireysel mutluluğu ve kişilerarası refahı artırmak için kültürlerarası bir bağlamı teşvik etmelidirler (Fitzgerald ve Radford, 2020). Okul yöneticileri, yeni gelen öğrencilerin okul kurallarına ve eğitim programına uyumu sağlamayı amaçlayan yönergeler hazırlamalıdırlar.

SONUÇ

Uluslararası göçler yerel, ulusal ve uluslararası boyutlarda ekonomik, sosyal ve kültürel problemlere yol açmaktadır. Bu göçlerin hem yerinden edilen, hem de göç alan ülkelerdeki öğrenciler, öğretmenler ve veliler için psikolojik etkileri de olmaktadır. Göç eden öğrenciler, yeni bir kültür ve dille karşılaşmanın yanı sıra, arkadaşlarını ve ailelerini geride bırakmanın psikolojik etkileriyle de başa çıkmak zorundadırlar. Bununla birlikte, göçmen, mülteci ve yerel öğrencilerin farklı kültürel geçmişlere sahip olmaları, okuldaki ilişkileri ve grup dinamiklerini de derinden etkilemektedir. Eğitim ve okul yöneticileri, göç eden öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarını anlamalı ve bu durumu okul yönetiminde bir strateji olarak kullanmalıdırlar.

Göç edenlerin, kendi kültürel değerlerini göç ettikleri çevreye taşımaları hem göç edenlerin hem de ev sahibi toplumların kültürel çeşitliliğine katkı sağlamaktadır. Ancak, bu çeşitlilik aynı zamanda kültürel anlayış eksikliği veya kültürel çatışmalara da yol açabilmektedir. Eğitim yöneticileri, okullarda kültürel anlayışı teşvik etmek ve kültürel çatışmaları önlemek için çeşitli değerleri anlama ve kabul etme konusunda politikalar geliştirmelidirler. Uluslararası göçün eğitim ve okul yönetimi üzerindeki psikolojik-kültürel etkilerini anlamak ve yönetmek uluslararası göçün yönetilmesine de fayda sağlayacaktır.

Sosyal, politik, teknolojik ve iklim değişikliklerine bağlı olarak dünya üzerinde isteğe bağlı veya zorunlu uluslararası göçlerin arttığı, ilerleyen süreçte daha da artacağı görülmektedir. Eğitim ve okul yönetimindeki yöneticilerin, paydaşların ve politika belirleyicilerin göçün ulusal ve uluslararası düzeyde hangi sorunları ortaya çıkaracağı konusunda yeterli bilgiye ve duyarlılığa sahip olmadıkları görülmektedir. Uluslararası göçün eğitim ve okul yönetimi alanında küresel, ulusal ve yerel düzeyde etkisinin ne olacağı konusunda saha araştırmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Uluslararası göçün öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin davranışlarına ve okul ile eğitim yönetimine olan etkilerinin ortaya konulduğu çok yönlü nitel ve nicel araştırmalar gerçekleştirilmelidir. Uluslararası göçün etkilerini eğitim yönetiminde doğru ve

stratejik kararlarla yönetmek için politik belgeler oluşturulmalı ve politika yapıcılar için öneriler geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Arar, K. (2020). *School leadership for refugees' education: Social justice leadership for immigrant, migrants and refugees*. Routledge.
- Arar, K., & Örucü, D. (2022). The research on educational leadership for refugees since 2009: an international systemic review of empirical evidence. *International Journal of Leadership in Education*, 1-37.
- Arar, K., Brooks, J. S., & Bogotch, I. (2019). Education, immigration and migration: Policy, leadership and praxis for a changing world. In *Education, Immigration and Migration*. Emerald Publishing Limited.
- Arar, K., Örucü, D., & Ak Küçükçayır, G. (2019). Culturally relevant school leadership for Syrian refugee students in challenging circumstances. *Educational Management Administration & Leadership*, 47(6), 960-979.
- Arar, K., Örucü, D., & Waite, D. (2020). Understanding leadership for refugee education: Introduction to the special issue. *International Journal of Leadership in Education*, 23(1), 1-6.
- Banks, J. A. (2017). Citizenship education and global migration: Implications for theory, research, and teaching. *Citizenship Education and Global Migration*, 1-572.
- Biasutti, M., ve Concina, E. (2021). Including migrant students in the primary school: perspectives of Italian principals. *International Journal of Educational Management*. Vol. 35 No. 5, pp. 984-999. <https://doi.org/10.1108/IJEM-01-2021-0028>
- BM Mülteci Örgütü (2022) <https://www.unhcr.org/tr>
- Bogotch, I., & Kervin, C. (2019). Leadership and policy dilemmas: Syrian newcomers as future citizens of Ontario, Canada. In *Education, Immigration and Migration* (pp. 33-51). Emerald Publishing Limited.
- Bogotch, I., & Kervin, C. (2019). Leadership and policy dilemmas: Syrian newcomers as future citizens of Ontario, Canada. In *Education, immigration and migration: Policy, leadership and praxis for a changing world* (pp. 33-51). Emerald Publishing Limited.
- Bonal, X. (2012), "Education policy and school segregation of migrant students in Catalonia: the politics of non-decision-making. *Journal of Education Policy*, 27(3), 401-42
- Brooks, R., & Waters, J. (2011). *Student mobilities, migration and the internationalization of higher education*. Springer.
- Czaika, M., & Vothknecht, M. (2012). Migration and education aspirations - Another channel of brain gain? IMI Working Paper No. 64, International Migration Institute, University of Oxford.
- Çak, D. Bayrakdar, S. ve Akiş, E. (2021). Türkiye'deki kadın ve çocukların sosyo ekonomik açıdan entegrasyon sorunu: Durum tespiti ve çözüm önerileri. Göç ve Etkileri (Ed:Mehmet Karakaş ve Demet Çak) Pegem Yayınları
- Dovigo, F. (2021). Beyond the vulnerability paradigm: fostering inter-professional and multi-agency cooperation in refugee education in Italy. *International Journal of Inclusive Education*, 25(2), 166-181.
- Dryden-Peterson, S. (2017). Refugee education: Education for an unknowable future. *Curriculum Inquiry*, 47(1), 14-24.
- Fitzgerald, J. and Radford, J. (2020), "Leadership for inclusive special education: a qualitative exploration of SENCOs' and principals' Experiences in secondary schools in Ireland", *International Journal of Inclusive Education*, pp. 1-16, doi: 10.1080/13603116.2020.1760365
- Grannas, J. and Frelin, A. (2020), "Weathering the perfect policy storm: a case study of municipal responses to educational reform surges in Sweden", *Pedagogy, Culture and Society*, Vol. 29 No. 2, pp. 281-297, doi: 10.1080/14681366.2020.1732448.

- Gün, M., & Yüksel, S. (2021). Dünyada Göçmen Eğitimi Politikaları Bağlamında Türkiye'nin Göçmen Eğitimi Sürecinin Değerlendirilmesi Ve Çözüm Önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 1031-1053.
- Kaştan, Y. (2015). *Türkiye'de Göç Yaşamış Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Problemler*. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4).
- Khalifa, T. B. (2018). The politics of fear in the US political discourse about migration: An argument-based approach. *Humanities and Social Sciences Letters*, 6(2), 16-30.
- Kocabaş, C. ve Apaydın, Y. (2022). Göç Gerçeği Karşısında Türk Eğitim Paradigması – CİHAN (perspektif.online). <https://www.perspektif.online/goc-gercegi-karsisinda-turk-egitim-paradigmasi/03.01.2022>
- Kutlu, A. ve Doğan, E. (2021). *Yumuşak gücün araçsal kullanımı: Medya ve göç*. Göç ve Etkileri (Ed: Mehmet Karakaş ve Demet Çak) Pegem Yayınları
- Lemke, M., Nickerson, A., & Saboda, J. (2021). Global displacement and local contexts: A case study of US urban educational policy and practice. *International Journal of Leadership in Education*, 1-25
- Liou, D. D., & Hermanns, C. (2017). Preparing transformative leaders for diversity, immigration, and equitable expectations for school-wide excellence. *International Journal of Educational Management*, 31(5), 661-678.
- Luchtenberg, S. (2004). (New forms of) migration: Challenges for education. In *Migration, education and change* (pp. 58-81). Routledge.
- Madziva, R., & Thondhlana, J. (2017). Provision of quality education in the context of Syrian refugee children in the UK: Opportunities and challenges. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 47(6), 942-961.
- Mahfouz, J., El-Mehtar, N., Osman, E., & Kotok, S. (2020). Challenges and agency: Principals responding to the Syrian refugee crisis in Lebanese public schools. *International Journal of Leadership in Education*, 23(1), 24-40.
- McCarthy, A. T. (2018). Politics of refugee education: Educational administration of the Syrian refugee crisis in Turkey. *Journal of Educational Administration and History*, 50(3), 223-238.
- Norberg, K. (2017). Educational leadership and im/migration: Preparation, practice and policy–The Swedish case. *International Journal of Educational Management*. Vol. 31 No. 5, pp. 633-645. <https://doi.org/10.1108/IJEM-08-2016-0162>
- Özcan, E. (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215.
- Pinson, H., & Arnot, M. (2007). Sociology of education and the wasteland of refugee education research. 399-407
- Sarid, A., ve Binhas, A. (2023). Educational leadership for migrant and refugee education: challenges and dilemmas in the Israeli context. *Journal of Educational Administration*. Vol. 61 No. 4, pp. 423-438. <https://doi.org/10.1108/JEA-10-2022-0180>
- Seçgin, N. (2019). An Analysis of immigrant education policies in Turkey (Master's thesis, Middle East Technical University).
- Segura-Robles, A. and Parra-Gonzalez, M.E. (2019), "Analysis of teachers' intercultural sensitivity levels in multicultural contexts", *Sustainability*, Vol. 11, 3137, doi: 10.3390/su11113137
- Şimşek, H. (2020). *Eğitimde kapsayıcı politika ve göçmenler*. *Türkiye'de göçmen kapsayıcılığı* (Ed: Halis Sakız-Hıdır Apak). Pegem
- Taşdan, M., & İpek, Z. H. (2020). Türkiye'de Göç ve Eğitim: Sistemik Gözden Geçirme. Uluslararası Pegem Eğitim Kongresi *Tam Metin*, 295.
- Taylor, S., & Sidhu, R. K. (2012). Supporting refugee students in schools: What constitutes inclusive education?. *International journal of inclusive education*, 16(1), 39-56.

- Uluslararası Göç Örgütü (2020) <https://turkiye.iom.int/tr/veri-ve-kaynaklar>
- Unesco (2018). Küresel Eğitim İzleme Raporu Özeti 2019: Göç, Yerinden Edilme ve Eğitim – Duvarlar Değil Köprüler Kurmak., UNESCO
- Unutulmaz, K. O. (2019). Turkey's education policies towards Syrian refugees: A macro-level analysis. *International Migration*, 57(2), 235-252.
- Ünsal, A. (2019). Uluslararası göç kavramı ve uluslararası göçün ülke ekonomileri üzerinde muhtemel etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (18),50-61.
- Ünver, O.C. (2021). *Uluslararası göçmenler ve görmezlikten gelinen insan hakları*. Göç ve Etkileri (Ed:Mehmet Karakaş ve Demet Çak) Pegem Yayınları
- Waked, P. (2022). Out-migration and Remittances. Bachelor's Thesis (15 credits ECTS) August 2022
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: çeşitleri, nedenleri ve etkileri. *Turkish studies (Elektronik)*, 9(2), 1685-1705.